

УДК 378.011.33:[658.15:005.334

Островська О. А.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана*

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ КОМПАНІЄЮ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Соціально-економічна й політична нестабільність, непрофесійні рішення та дії Уряду, наслідки запровадження обмежувальних заходів у зв'язку з пандемією Covid19, необхідність ведення військових дій на Сході країни, інші негативні обставини, обумовили наявність в Україні значної кількості збиткових, та таких, що перебувають на межі банкрутства, підприємств. Серед нестійких суб'єктів підприємництва є такі, що за своєчасної діагностики та запровадження превентивних заходів, могли б зміцнити фінансовий стан, підвищити прибутковість і платоспроможність, і, як наслідок, уникнути процедури ліквідації. Однією з причин сучасної фінансової кризи вітчизняних підприємств нами визначено брак фахівців, які могли б, з одного боку, попередити настання кризи в результаті своєчасної діагностики фінансової кризи та запровадити в управління превентивні заходи, а з іншого, ефективно використовувати традиційний для розвинених країн та визнаний в усьому світі механізм врегулювання відносин боржників і кредиторів через застосування процедур банкрутства, зокрема, санації.

І якщо в процесі провадження справи про банкрутство учасником є арбітражний керуючий, який згідно ст.1 [1] є фізичною особою, «яка отримала відповідне свідоцтво та інформація про яку внесена до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України», яким згідно ст.11[1] може бути «громадянин України, який має вищу юридичну або економічну освіту другого

(магістерського) рівня, загальний стаж роботи за фахом не менше трьох років або не менше одного року після отримання відповідної вищої освіти на керівних посадах, пройшов навчання та стажування протягом шести місяців у порядку, встановленому державним органом з питань банкрутства, володіє державною мовою та склав кваліфікаційний іспит», а підготовка осіб, які мають намір здійснювати діяльність арбітражного керуючого, регламентована нормативно-правовими документами та вказівками, викладеними на сайті Міністерства Юстиції України [2], то стосовно базової підготовки фахівців із антикризового менеджменту у вітчизняних вишах, зокрема, в нашому Університеті, існують певні проблеми.

Дослідимо ситуацію з підготовкою фахівців, які б мали ґрунтовні теоретичні знання та практичні навички з превентивного управління фінансами та управління фінансовою санацією компаній. Насамперед, хотілося б звернути увагу на перелік дисциплін, які начебто покликані вирішити проблеми підготовки таких фахівців, а також оцінити можливість опанування ними знань з антикризового менеджменту і санації суб'єктів підприємництва. Серед таких мали б бути: «Фінансовий менеджмент», «Управління фінансовою санацією підприємств» та «Антикризовий фінансовий менеджмент» (викладається в Інституті Бізнес-освіти КНЕУ). Натомість констатуємо перманентне щорічне зменшення уваги щодо відповідної підготовки.

Зокрема, вивчення дисципліни «Фінансовий менеджмент» раніше передбачало опанування теми «Основи антикризового управління». В Підручнику [3] досі наявний такий розділ. З 2018 року ця тема в Робочій програмі «Фінансовий менеджмент» (на той час – «Фінансовий менеджмент у бізнесі») - відсутня. І це було б зрозумілим, якщо виходити з тих міркувань, що в магістратурі студенти в обов'язковому порядку прослухають курс «Управління фінансовою санацією підприємств» (адже дублювання навчального матеріалу в різних дисциплінах є небажаним). Проте дисципліна «Управління фінансовою санацією підприємств», яка на початку її розробки і впровадження була обов'язковою для студентів, що здобувають другий

(магістерський) освітній рівень за програмою «Фінансовий менеджмент» (що є, на нашу думку цілком обґрунтованим), поступово трансформувалась в обов'язкову у складі вибіркового пакету (пакет «Фінансовий менеджмент у сфері бізнесу»), з 2020/2021 навчального року викладається як суто вибіркова.

При цьому слід зазначити, що дисципліна повністю методично забезпечена, її вивчення також сприяє пошуків науково-дослідної роботи здобувачів:

- ✓ наявні Підручник[4] і Навчальні посібники: «Практикум»[5] і «Управління фінансовою санацією підприємств у схемах і таблицях»[6],
- ✓ розроблено та доведено на практиці попередніх років ефективність упровадження передбачених Робочою програмою Ділових ігор, Тренінгів, практичних Кейсів,
- ✓ Робочою програмою передбачено проведення Дискусійного клубу та Колоквіуму-дискусії стосовно змін у законодавстві у зв'язку з прийняттям Кодексу України з процедур банкрутства, що спонукало студентів-магістрів до наукової діяльності: результати найкращих Доповідей/Презентацій знаходили своє відображення в наукових публікаціях – статтях, тезах, Виступах на студентських конференціях.

У результаті переведення дисципліни до переліку вибіркових, кількість студентів, що її вивчають, не надає можливості ефективно проводити ділові ігри, тренінги та розглядати дискусійні питання економіко-правового забезпечення процедур банкрутства ґрунтовно, оскільки дискутувати просто нема з ким. Розрахункове навантаження викладача, що навчає студентів в групах із 2-8 осіб, також не відповідає запланованому Робочою програмою, що змушує викладачів шукати нові шляхи його наповнення, у наслідок чого час на самоосвіту та удосконалення змісту дисципліни «Управління фінансовою санацією підприємств» скорочується.

Причинами того, що студенти, обираючи вибіркові дисципліни, віддають перевагу іншим, нами, серед іншого, визначено:

- ✓ занадто вузько спрямовані назва і зміст предмету,

✓ неготовність магістрів приймати фахові рішення одразу в першому семестрі (в минулі роки дисципліна викладалась у другому, і навіть в третьому семестрах, на цей час студенти вже мали цілісне уявлення щодо необхідного для майбутньої професійної діяльності зрізу знань та фахових компетентностей),

✓ застосування адмінресурсу.

Шляхами вирішення вказаних вище проблем вважаємо такі:

1) Нагальним на ОПП «Фінансовий менеджмент і контролінг» є ребрендинг дисципліни: зміна назви на «Антикризовий фінансовий менеджмент» та наповнення змісту переважною кількістю навчального матеріалу з вивчення методів саме превентивного управління. Такий досвід наявний в Інституті Бізнес-освіти, де студенти у повному складі групи вивчають предмет, виконуючи всі практичні і теоретичні справи;

2) Навчальним планом передбачити (повернути) викладання предмету на 5 курсі у 2 семестрі (замість першого), оскільки для вивчення дисципліни студент має опанувати інструментарій, якому навчається при вивченні інших дисциплін, серед таких: «Фінансовий менеджмент» і «Інновації у корпоративних фінансах» (остання наразі вивчається у 2 –му семестрі 5 курсу, тобто не «до» (що було б логічним), а «після» «Управління фінансовою санацією підприємств»);

3) Повернути оновлену дисципліну до складу обов'язкових з необхідністю отримання студентами до 50 балів за поточну успішність, 10 балів за наукову роботу і складанням іспиту.

На превеликий жаль, на сьогодні маємо ситуацію, коли переважна більшість студентів, які отримують диплом магістра за фаховим спрямуванням (ОПП) «Фінансовий менеджмент і контролінг» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа і страхування» взагалі не обізнані в питаннях антикризового менеджменту, управління фінансовою санацією та банкрутства підприємств, не мають ані базових теоретичних знань, ані практичних навичок з предмету.

Отже, неодмінною умовою оздоровлення вітчизняної фінансової системи є, серед іншого, підвищення ефективності антикризового фінансового управління та санація суб'єктів господарської діяльності. Завдяки своєчасному запровадженню превентивних заходів і застосуванню процедури санації можна відновити платоспроможність і прибутковість значної кількості підприємств, зміцнити фінансову систему загалом. Якісна оцінка ймовірності банкрутства, підвищення ефективності законодавства у цій царині та своєчасне запровадження оздоровчих заходів сприяють зменшенню кількості банкрутуючих підприємств. Тому ретельне вивчення студентами правових засад, теоретико-методичних основ та практики проведення санації підприємств України, а також виведення дисциплін, які надають відповідні знання й компетентності, на принципово інший, вищий рівень, є актуальним і своєчасним.

Список використаних джерел:

1. Кодекс України з процедур банкрутства, Документ № 2597-VIII, від 18.10.2021 // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>
2. Міністерство Юстиції. Офіційний сайт. Банкрутство // <https://minjust.gov.ua/uk/bankruptcy>
3. Фінансовий менеджмент: підручник/ [А.М. Поддєрьогін, Н.Д. Бабяк, М.Д.Білик та ін.] ; кер.авт.кол. і наук.ред.проф. А.М.Поддєрьогін. - 2-ге вид., перероб. - Київ : КНЕУ, 2017. – 534 с.
4. [Терещенко, Олег Олександрович](#). Управління фінансовою санацією підприємств [Текст] : підручник / Олег Терещенко ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". - Вид. 2-ге, без змін. - Київ : КНЕУ, 2009. - 550 с.
5. [Островська, Ольга Анатоліївна](#). Управління фінансовою санацією підприємства [Електронний ресурс] : практикум : навч. посіб. / О. А. Островська, О. В. Соколова ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ "Київ. нац.

екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". - Електрон. текстові дані. - Київ : КНЕУ, 2013. - 176 с.

6. [Островська, Ольга Анатоліївна](#). Управління фінансовою санацією підприємств у схемах і таблицях [Текст] : навч. посіб. / О. А. Островська, О. О. Терещенко, О. Б. Соколова ; [редкол.: В. К. Хлівний (голова) та ін.] ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". - Київ : КНЕУ, 2014. - 217 [6] с.

УДК 347.7

Пригуза П.Д.

*кандидат юридичних наук,
суддя Господарського суду*

Херсонської області

ВИТРАТИ ПРОЦЕДУР БАНКРУТСТВА.

ЗАКОНОПРОЄКТ №4409 ЗМІН ДО КУЗПБ: ПРОБЛЕМИ БАЛАНСУ НОРМ МАТЕРІАЛЬНОГО І ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

Законодавство про банкрутство в Україні знаходиться в процесі становлення і розвитку, на який мають впливати правові висновки щодо застосування норм права, викладені в постановках Верховного Суду. Кодекс України з процедур банкрутства визначає статус арбітражного керуючого як незалежний, а оплату його роботи та відшкодування витрат обов'язковими умовами і гарантією такої незалежності.

Втім, питання сплати винагороди арбітражному керуючому та його витрат багато років залишається головною проблемою в регулюванні процедур неплатоспроможності. Адже законом (кодексом) чітко врегульовано лише декілька питань, що арбітражний керуючий виконує повноваження за грошову винагороду, право на яку виникає в арбітражного керуючого в останній день кожного календарного місяця виконання ним повноважень. Сплата основної